

FOTO: TON VAN DEN BORN

De docent als coach (1)

Bespiegelingen

De docent als coach. Blijkens de ontwikkelingen in het onderwijs kan geen docent eromheen. Maar wat is een coach? Wat doet de docent in deze nieuwe rol? Op deze pagina's enkele experts met hun definitie van coaching en hun bespiegelingen over dit onderwerp. Reflecteren maar!

Wees vasthoudend in het loslaten.

Theo Lips, zelfstandig trainer/coach/mediator, op Loesje-achtige kaartjes bij zijn afscheid van APS

Luister naar wat niet gezegd wordt.

Theo Lips

Kun je geen voorbeelden uit je eigen leven geven om iets duidelijk te maken, dan snap je het zelf ook niet.

Theo Lips

Zet meedogenloos altijd met mededogen in.

Theo Lips

Het is vooral belangrijk dat je een team smeedt.

Dat ze voor elkaar willen werken. Ook de vedettes voor de jonkies.

Guus Hiddink, voetbaltrainer van PSV in een uitzending van Voetbal Insite op RTL5

Gechargeerd, om scherp te stellen: wat ik nog weinig zie is dat scholen leerlingen voorbereiden en trainen in hun nieuwe rol. Er wordt nieuw gedrag van de leerlingen gevraagd en men gaat er eigenlijk vanuit dat nieuw gedrag vanzelf ontstaat. Terwijl ze weten dat je leren moet organiseren, dus ook aanleren van nieuw gedrag. Ik denk dat ze dit doen omdat ze zelf nog moeite hebben met hun nieuwe rol en dus nog weinig voorbeeldgedrag kunnen laten zien. Vervolgens gaan ze alles op papier zetten in schema's enzo, want daar zijn docenten goed in.

Nico Oostrom, trainer/consultant Stoas Onderwijs Consult

Coachen is meer dan het begeleiden van mensen. Aansturing van mensen vraagt van een coach competenties als machtigen, zelfsturing, autonomie en omgaan met wederzijdse afhankelijkheid. De coach draagt tevens bij aan een omgeving waarin gecoacht kan worden. Coaching raakt daarmee aan zaken als competenties, beloning, waardering, structurering enzovoort.

Website Associatie voor Coaching

De belangrijkste leerplek voor docenten om te oefenen in hun rol als coach is hun eigen werkomgeving. Door elkaar als collega te coachen oefenen de docenten zich in hun coachrol en versterken ze daarmee hun voorbeeldfunctie. Als leerlingen zien dat de docenten op een coachende manier met elkaar omgaan hebben ze een duidelijk voorbeeld wat er van hen gevraagd wordt.

Nico Oostrom

Het is van belang dat een situatie ontstaat dat het coachen daadwerkelijk z'n functie heeft. Dit zijn situaties waarin de leerling actief aan het leren is. Het gaat erom de leerling te ondersteunen bij de bewustwording van het eigen handelen. Hierbij kan gedacht worden aan het door de leerling bewust inzetten van leerstrategieën of keuzes maken in het sociaal handelen. Het is gericht op het leren leren, op de zelfstandigheid van de leerling. Coachen is een vaardigheid, moet je leren. Om een open leerhouding bij een ander te kunnen stimuleren moet je dit als docent eerst zelf ervaren en je bewust worden van je eigen leerhouding.

Roald Janssen, onderwijskundig docent Stoas Hogeschool en consultant onderwijsvernieuwing groen vmbo en mbo

Coachingsvaardigheden zijn onder andere; de goede vragen kunnen stellen, je openstellen, aansluiten bij de leerling, vragenderwijs aan de leerling duidelijk maken waarmee hij bezig is. Bijvoorbeeld de wiskundedoцент die met een leerling die vastzit teruggaat naar het aha-moment, en de leerling leert dit zelf te doen.

Roald Janssen

Renate Wesselink, leerstoelgroep Educatie en Competentie Studies van Wageningen UR, doet onderzoek om de rollen, taken en competenties van docenten in competentiegericht onderwijs vast te stellen. "Om een beter beeld te krijgen van de rollen van de docent zijn we gestart met een enquête met als doel het beroepsprofiel van docenten die al competentiegericht werken vast te stellen. In dit onderzoek wordt gewerkt op basis van zes rollen, te weten: expert (vakinhoudelijk deskundig); coach (partner in het leerproces); assessor (beoordelaar van leerprocessen en leerresultaten); ontwikkelaar (van curriculumonderdelen, leerarrangementen en -assessments);

onderzoeker (van inhoudelijke en onderwijskundige ontwikkelingen) en manager (aansturing van groepsprocessen)."

Belangrijke vraag: kan de coach ook assessor zijn? Kun je als coach van een leerling, deze leerling nog objectief beoordelen? Wij vermoeden dat objectiviteit dan niet te garanderen is. Op deze en andere vragen zoals - Welke competenties zijn het belangrijkste bij welke rollen? Kan één docent alle rollen vervullen of moeten de rollen in teamverband worden bekeken? - hopen wij antwoorden te vinden. Uit de eerste enquête-uitslagen, van één school, blijkt overigens dat de rol van expert nog steeds als belangrijkste wordt gezien."

Renate Wesselink

Een coach benadert de leerling met een leeg hoofd. Dat wil zeggen: hij is in staat te luisteren zonder te oordelen en in te vullen, wat wij mensen nu eenmaal snel geneigd zijn te doen.

*Roald Janssen, Stoas Hogeschool
Den Bosch*

Coaching is iemands potentiële kwaliteiten vrijmaken zodat hij zo goed mogelijk presteert. Het is geen onderwijzen, maar het leren bevorderen.

*John Whitmore, auteur van Succesvol coachen,
via Nico Oostrom, Stoas*

Vertel het me en ik vergeet het, laat het me zien en ik onthoud het, laat het me doen en ik begrijp het.

*Oosterse wijsheid,
via Pieter Jansen, accountmanager
groen onderwijs KPC Groep*

De coach geeft - op basis van zorgvuldige observaties - feedback op het handelen van de leerlingen en zet hen aan tot reflectie. Hiermee helpt hij de leerling bij het formuleren van leerpunten en vervolgvacatures. De leerling heeft een centrale positie. Hij wordt geconfronteerd met de vraag wat hij komt doen en hoe hij dat wil bereiken. Dit betekent overigens niet dat leerlingen docenten en coaches voor hun karretje kunnen spannen. Integendeel: de leerlingen trekken hun eigen karretje en de docenten wijzen hen op

deze verantwoordelijkheid. Bij het bepalen van de koers en de aanpak van het leertraject zullen docenten zich vanuit hun deskundigheid een professionele partner tonen voor lerenden. Vanuit de rol van coach maar ook als instructeur, gewone docent, inspirerend verteller.

Pieter Jansen

Samenwerken naar een gezamenlijk resultaat stimuleert de leerling om nieuwe informatie en parate kennis te

koppelen. Dit vraagt om betekenisvolle opdrachten en taken. De docent speelt daarbij een cruciale rol. Door een uitnodigende, adequate opdracht te formuleren gaan leerlingen aan de slag. Dat proces vraagt om begeleiding en sturing. Er worden vragen gesteld over de procesvoortgang, de onderlinge samenwerking en het gewenste resultaat.

Pieter Jansen

coach (Eng.), oefenmeester, trainer (van een ploeg); begeleider, adviseur
De Dikke Van Dale

Een goede coach kan: vertrouwen wekken, geduldig zijn, goed luisteren, vragen stellen, complimenteren, feedback geven, stimuleren/motiveren, streng zijn, confronteren, reflecteren op eigen handelen (heeft zelfkennis) en voorwaarden scheppen om te leren.

Nico Oostrom

De coach zoekt samen met de student naar oplossingen, motiveert en stimuleert en heeft een gemeenschappelijke verantwoordelijkheid. De maatschappij biedt mogelijkheden en geeft beperkingen aan. De docent in de rol van coach is een essentiële schakel in het realiseren van de doelen van PIMC. Niet de stof staat centraal of de overdracht ervan maar het leerproces van de leerling en de aanpak daarbij. Docenten zijn beschikbaar als coach, als vraagbaak, als ondersteuner die de deelnemers stimuleert in teams samen te werken. Coaches houden de vinger aan de pols en zijn samen met de deelnemers verantwoordelijk voor het slagen van het project. Docenten bieden (vak)kennis en informatie aan die nodig zijn bij het realiseren ervan.

Uit een beschrijving van het Projectonderwijs In Maatschappelijke Context, mbo Groen college Goes (Edudelta)

Welk PAKje (Persoonlijke kwaliteiten, Ambachtelijke vaardigheden en Kennis) zit er in het rugzakje van een coach? Reflecteren (actief luisteren); leerlingen verantwoordelijk (zelf laten oplossen); motiveren (bereikbaar zijn, inspelen op leersstrategieën); signaleren proces; goede vragen stellen; bijsturen/stimuleren; rust uitstralen; open vragen en ruimte om te antwoorden; vragen wat je ziet en hoort; de tijd nemen en geven; interesse in elkaar; bereikbaar; visie; sturen op grote lijnen; medegevoel; bevorderen van zelfsturing.

Dimph Rubbens, trainer/consultant APS

Als het om het nieuwe onderwijs gaat is de coach één van de nieuwe rollen van de docent. Die krijgt nu de meeste aandacht, maar er zijn en blijven ook andere rollen van belang.

*Renate Wesselink,
Wageningen UR*

Coaching is gericht op drie zaken: stimuleren van processen van zelfsturing; verbeteren van prestaties; stimuleren van het 'leren leren'.

Associatie voor Coaching, op de website

Marleen Schepers